

Н.М. Гончарова-Жук, ст. гр. ПВШ-11-Г1
Науковий керівник: Т.А. Махinya, к.п.н.,
доцент Інституту менеджменту та
психології ДВНЗ «УМО» НАПН України

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ В КОЛЕДЖІ ПРИ ВИВЧЕННІ ДИСЦИПЛІНИ «ЕКОНОМІКА БУДІВНИЦТВА»

Анотація: У статті розглянуто особливості організації самостійної роботи студентів в коледжі при вивченні дисципліни «Економіка будівництва».

Ключові слова: самостійна робота студентів, вищий навчальний заклад, дисципліна «Економіка будівництва»

Аннотация: В статье рассмотрены проблемы организации самостоятельной работы студентов в колледже при изучении дисциплины «Экономика строительства»

Ключевые слова: самостоятельная работа студентов, высшее учебное заведение, дисциплина «Экономика строительства».

Annotation: In the article the problems of organization of independent work of students are considered in колледже at the study of discipline "Construction Economics"

Keywords: independent work of students, higher educational establishment, discipline "Construction Economics".

Постановка проблеми. Навчальний процес у вищій школі відповідно до Болонського процесу, що поступово впроваджується у вищу освіту України, має бути спрямований на підготовку освіченого фахівця, який уміє ініціативно, творчо мислити, самостійно поповнювати свої знання та застосовувати їх у діяльності. Успіх підготовки фахівців залежить від багатьох факторів, одним з яких є самостійна робота студентів. В процесі впровадження кредитно-модульної системи навчання у ВНЗ, значна частина навчального матеріалу вноситься на самостійне опрацювання студентами. Тому основним завданням викладача у вищій школі стає не репродуктивне викладання набору готових знань, а організація активної самостійної роботи студентів.

Щоб виконати завдання, які постали перед вищою школою, потрібно

вдосконалювати навчально-виховний процес, розробляти нові методи і форми взаємодії викладача і студента, стимулювати самостійну навчальну діяльність молоді, оскільки саме життя довело, що тільки ті знання, які людина набула самостійно, завдяки власному досвіду, думці й діям, стають справді її здобутком. Тому у вищих навчальних закладах останнім часом спостерігається тенденція до збільшення годин на самостійну роботу від 1/3 до 2/3 загального обсягу навчального часу. Оволодіння уміннями та навичками самостійної діяльності є найважливішою умовою здійснення безперервної освіти. Це є свідченням того, що самостійна робота важливий резерв підвищення ефективності підготовки спеціалістів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У зв'язку з посиленням ролі самостійної роботи у навчально-пізнавальному процесі актуальною стала проблема раціональної організації самостійної роботи з урахуванням готовності до неї студентів. Вчені й педагоги-практики завжди приділяли багато уваги вивченню різних аспектів, пов'язаних із самостійною роботою. Аналіз психолого-педагогічних досліджень, а також методичної літератури і результатів наукових досліджень дозволяє зробити висновок про недостатню готовність більшості студентів до нових для них форм самостійної роботи у вищому навчальному закладі, що виявляється у відсутності необхідних навичок та вмінь, а також необхідної мотивації та уваги до цієї роботи.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на широкий і багатоплановий характер досліджень, присвячених організації самостійної роботи студентів, багато питань цієї складної проблеми залишаються поки що не з'ясованими. Зокрема потребують уваги питання розробки практичних рекомендацій щодо організації самостійної роботи студентів з урахуванням специфіки дисциплін, що ними вивчаються.

Формулювання цілей статті. Метою статті є виявлення особливостей організації самостійної роботи студентів у коледжі при вивченні дисципліни «Економіка будівництва».

Виклад основного матеріалу дослідження.

Професійна спрямованість дисципліни «Економіка будівництва» забезпечує мотивацію самостійної роботи студентів і забезпечується дією всього комплексу складових організацій навчального процесу (методів, форм і засобів).

Під час вивчення дисципліни «Економіка будівництва» застосовують такі види самостійної роботи студентів за цільовим призначенням:

1. Вивчення нового матеріалу: читання й конспектування літературних джерел інформації; перегляд відеозаписів; прослуховування лекцій, магнітних записів тощо.

2. Поглиблене вивчення матеріалу: підготовка до контрольних, практичних, курсової роботи, технологічних диктантів, семінарів; виконання типових задач тощо.

3. Вивчення матеріалу з використанням елементів творчості: проведення практичних робіт з елементами творчості; розв'язання нестандартних задач; виконання розрахункових робіт і курсової роботи; участь у ділових іграх і в розборі проблемних ситуацій; складання рефератів, доповідей, інформацій із заданої теми тощо.

4. Вдосконалення теоретичних знань і практичних навичок в умовах виробництва: навчальні практикуми, робота циклових комісій; усі види практик; дипломне проектування тощо.

Теоретичні основи методики викладання дисципліни «Економіка будівництва» в коледжі ґрунтуються на таких засадах:

- реалізація загальноосвітньої, розвивальної та виховної функцій;
- диференціація змісту, форм і методів вивчення;

- інтеграція міжпредметних знань;
- професійне спрямування змісту.

При вивченні дисципліни «Економіка будівництва» самостійна робота поділяється на аудиторну та позааудиторну. Методика організації самостійної роботи студентів при вивченні дисципліни «Економіка будівництва» складається з двох етапів і на кожному з них реалізуються свої завдання.

I етап. Самостійна робота студента має репродуктивний характер. На цьому етапі здійснюється формування умінь, навичок самостійної роботи під безпосереднім керівництвом викладача, мають місце такі процеси:

- формування пізнавальної активності та позитивної мотивації до самостійного оволодіння знаннями, вміннями і навичками;
- формування умінь працювати з літературними та нормативними джерелами;
- формування інтелектуальних умінь (аналізувати, узагальнювати, порівнювати, виділяти головне тощо) у процесі роботи з літературою;
- формування творчих умінь при розв'язанні проблемних задач;
- формування критичного мислення, ораторських здібностей, а також здатності ведення дискусії на основі підготовки та виступу з доповідями.

Зміст освіти складають знання з теми «Види і форми організації навчання». Викладач повинен знати: види навчання; форми організації навчання. Вміти правильно готуватися до заняття.

Форми навчання:

1. Письмова контрольна робота.
2. Реферат.
3. Розв'язування тестових завдань.

II етап. Самостійна робота студентів має проблемний характер. На цьому етапі відбувається реалізація продуктивної діяльності студентів за участю викладача, а також на цьому етапі здійснюється формування умінь,

навичок самостійної роботи студентів у співробітництві з викладачем, причому мають місце такі процеси:

- розвиток пізнавальної активності та позитивної мотивації до самостійного оволодіння знаннями, вміннями і навичками;
- розвиток пошукової активності в роботі з літературними та нормативними джерелами, періодичною пресою;
- розвиток інтелектуальних умінь (аналізувати, порівнювати, узагальнювати, виділяти головне) на основі обробленої літератури;
- розвиток творчих умінь через розв'язання виробничих ситуацій, творчих завдань;
- розвиток критичного мислення, ораторських здібностей, а також здатності ведення дискусії на основі підготовки та виступу з доповідями;
- формування вмінь визначити методологію та методи дослідження, скласти доповідь під час підготовки (написання) курсових, дипломних робіт, а також виступу на конференціях, семінарах.

Форми навчання:

1. Вирішення педагогічних ситуацій.
2. Виступи студентів із доповідями.

На підставі аналізу методики організації самостійної роботи студентів з дисципліни «Економіка будівництва» можна зробити висновок, що:

- виконання позааудиторної роботи дає змогу систематизувати та закріпити теоретичні знання та практичні навички, сформувати вміння застосовувати теоретичні знання у вирішенні практичних питань, розвивати творчу ініціативу, самостійність відповідальність, підготувати студентів до іспитів та подальшої післядипломної освіти;
- на другому етапі позааудиторна самостійна робота практичного характеру переконує студента не тільки опрацювати теоретичний матеріал,

але й набувати практичні навички з даної дисципліни, що може стати в нагоді в майбутній професійній діяльності.

Самостійну роботу можна вважати вдало організованою в тоді, коли студент водночас є й об'єктом управління, і суб'єктом цього процесу, тобто відбувається постійний внутрішній зворотний зв'язок. У такому випадку управління СРС розуміється не як пригнічування або нав'язування процесу, який суперечить природі студента, а, навпаки, максимально враховувати природу процесу, узгоджувати кожен вплив на процес із його логікою. Отже, мети самостійної роботи можна досягти лише за умови злагоджених дій, спільних зусиль викладача й студента.

У межах Болонського процесу важливе значення для організації самостійної роботи кожного студента відіграє складання індивідуального плану, який є одночасно засобом інформування про необхідний обсяг самостійного засвоєння дисципліни. Подібна система вже використовується в деяких ВНЗ України, за якої кожний студент отримує графік завдань на семестр. Це забезпечує організацію систематичної самостійної роботи студентів протягом семестру. Студент зобов'язувався дотримуватися графік та звітувати перед викладачем про його виконання.

Фахівець, який володіє здатністю і прагненням поповнювати старі й отримувати нові знання, уміння й навички як в галузі своєї, вузької спеціалізації, так і в масштабі спеціальності і навіть інших спеціальностей, якщо це від нього вимагатиме практика, володіє професійною самостійністю. Тому, необхідно створювати реальні можливості щодо глибокої спеціалізації та професіоналізації.

Самостійна робота студентів залежить від рівня допомоги викладача. Мінімальна допомога полягає в тому, що викладач тільки ставить певну мету. Максимальна допомога передбачає, що висувається навчальна мета і розкриваються засоби її досягнення у вигляді деталізованої алгоритмічної

інструкції. Діяльність викладача в організації самостійної роботи студентів при вивченні дисципліни «Економіка будівництва» має включати такі напрямки:

- розробку системи нових завдань з предмета різних рівнів складності;
- індивідуалізацію навчальних завдань для виділення типологічних груп;
- зміну рівнів складності навчальних завдань для студентів різних типологічних груп для того, щоб ступінь самостійності у процесі їх виконання постійно зростає;
- створення позитивного емоційного фону навчального заняття;
- співвіднесеність оптимальних поєднань фронтальної, групової та індивідуальної форм роботи з урахуванням специфічних відмінностей кожної з типологічних груп;
- надання викладачем консультативної допомоги залежно від індивідуальних особливостей студентів і рівня складності індивідуального завдання;
- регулювання частоти і глибини контролю за продуктивністю виконання самостійної роботи.

Програма навчання самостійній роботі повинна носити суто індивідуальний характер і включати: діагностику тим, хто навчається, власної пізнавальної потреби в розширенні, поглибленні, сукупності знань, одержуваних у ВНЗ; визначення власних інтелектуальних, особистісних і фізичних можливостей, зокрема об'єктивна оцінка вільного відвідування навчального закладу часу; визначення мети самостійної роботи – найближчої і віддаленої, тобто відповідь на питання, чи для задоволення пізнавальної потреби чи, наприклад, для продовження навчання;

Необхідною умовою організації самостійної роботи є упорядкування навантаження на студента, що забезпечується відповідним календарним

плануванням та узгодженням етапності виконання завдань самостійної роботи з різних навчальних дисциплін. Особливо це стосується студентів старших курсів, де обсяг матеріалу, винесеного на самостійне опрацювання, може бути значним у зв'язку з виконанням курсових або дипломних робіт.

Результативність самостійної роботи студентом багато в чому залежить від того, наскільки він володіє методами опрацювання наукових джерел, наскільки опанував уміння конспектувати, складання тез, виписок, підготовки рефератів, що надалі стане основою для написання курсових, кваліфікаційних та дипломних робіт. Викладач також визначає вид самостійної роботи (план, тези, виписки, конспект чи реферат), що повинен виконати студент, де і яким чином прозвітує він про виконання завдань для самостійної роботи.

Однією з особливостей самостійної роботи під час навчання дисципліни «Економіка будівництва» у коледжі є професійна спрямованість навчання. Професійна спрямованість визначається сукупністю потреб, установок, інтересів, здібностей, ідеалів, переконань і забезпечує вибір життєвих цілей студентів, сприяє розвитку їх активності, визначає успішний характер діяльності та глибоку особисту зацікавленість і задоволення роботою. Саме спрямованість на майбутню професію визначає психологічний склад особистості, саме через неї виявляються потреби, цілі, мотиви особистості, її суб'єктивне ставлення до різних сторін діяльності, до її характеристик і якостей.

Професійна спрямованість під час навчання дисципліни «Економіка будівництва» приводить до більш якісного засвоєння студентами матеріалу. За таких умов студент усвідомлює його як значущу складову власної перспективи життя, задовольняючи через процес навчання пізнавально-професійні інтереси й інші базові особистісні потреби; в процесі навчання студент повинен стати дійсним суб'єктом власної діяльності, усвідомити не

лише свою самоцінність, а й необхідність і напрями подальшого саморозвитку.

Педагогічні умови, які потрібно створити задля здійснення диференційованого підходу в процесі організації самостійної роботи студентів із дисципліни «Економіка будівництва» у коледжі:

1) діагностування реального рівня знань, умінь, навичок, ступеня навчальної мотивації, працездатності та здійснення типологічного розподілу студентів;

2) створення методичного забезпечення самостійної роботи, яке містить багатоваріантні різнорівневі завдання з дисципліни, завдання міжпредметного характеру, а також професійного спрямування;

3) забезпечення дійового управління на всіх етапах її організації;

4) формування позитивної мотивації самостійного навчання;

5) створення сприятливої емоційної атмосфери на заняттях, налагодження партнерської взаємодії між викладачем і студентами в процесі навчання.

Ці умови взаємопов'язані, вони забезпечують підґрунтя для ефективної організації самостійної роботи студентів коледжу під час вивчення дисципліни «Економіка будівництва»

Отже, самостійна робота студентів з дисципліни «Економіка будівництва» повинна забезпечити:

1) системність знань та засобів навчання;

2) володіння розумовими процесами;

3) мобільність і критичність мислення;

4) володіння засобами обробки інформації;

5) здібність до творчої праці.

Висновки. Аналіз самостійної роботи студентів коледжу у ході вивчення дисципліни «Економіки будівництва» визначає необхідність її

диференціації, вимагає бачення в цьому процесі мети самостійної роботи, яка визначається соціальним замовленням держави; структурних і функціональних складових самостійної роботи; диференціації змісту, видів і методів; урахування педагогічних умов та особливостей навчання в коледжі; здійснення процесу організації самостійної роботи та взаємозв'язку всіх його складових; а також очікуваних результатів, їх контролю й самоконтролю.

Таким чином, результатом диференціації самостійної роботи студентів коледжу повинно стати підвищення продуктивності самостійної навчальної праці, а також підготовка кваліфікованих, самостійних спеціалістів.

Література

1. Антонюк М.С. Психологічні особливості формування у студентів умінь і навичок самостійної роботи // Сучасні педагогічні технології у вищій школі: Науко-метод. зб. – К., 1995. – С.111-113.
2. Волошко Л.Б. Технологія організації самостійної роботи студентів / Волошко Л.Б. // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2007. – №1. – С.8-11.
3. Забранський В. Я. Психолого-дидактичні передумови самостійної роботи студентів економічних спеціальностей з вищої математики / В. Я. Забранський, Н.В. Вінніченко // Didactics of mathematics: Problems and Investigations. - Issue # 32. - 2009. – С.108-113.
4. Онучак Л.В. Педагогічні умови організації самостійної позааудиторної роботи студентів економічних спеціальностей: Автореф. дис. ... канд. пед. наук. – К., 2002. – 18 с.
5. Оленюк І.В. Організація самостійної роботи студентів в умовах особистісно-орієнтованого навчання. – Кам'янець-Подільський, 2003.- Вип. 9. - С. 35-37.
6. Ніколаєнко С.М. Вища освіта – джерело соціально-економічного і культурного розвитку суспільства. – К.: Знання, 2005. – 319 с.